

Kræfter. Naturen gaaer sin Vej ligefrem og usor-
styrret, og hvor Menneskene troc, ret at have gjort
sig den underdanig, der have de kun maattet følge
den og lade sig lede af den. Det er den menneske-
lige Aands Triumph, at den formaaer at opfatte
Naturens Love og at anvende dem til sine Diemed,
o: at gjøre sig dem frugtbringende, men længere
kan den ikke komme; til at forandre Naturens Love
har den coburgske Forening for Markbrug ikke større
Magt end alle andre Mennesker.

S. Drejer.

Uf et Brev fra en reisende dansk Land- oekonom.

Eauenborg, den 14 Mai 1839.

Ved min Afreise bad Du mig at meddele Dig Noget om
min Reise, og da jeg nu netop er traadt ud af Hannover,
for at gaae ind i Eauenborg og Mecklenborg, ønskede jeg gjerne
at fortælle Dig, hvad jeg hidindtil har seet og hørt. Det
vil sikkert ikke Alt mere Dig, men jeg beder Dig læse det
som skrevet af en Elev til sin Lærer, og det skulde glæde mig,
ved min Tilbagekomst atter at tale med Dig herom, og at Du
da vilde sige mig, om Du troer jeg har fattet det rigtigt,
hvilket Du let vil kunne, da Du har studeret Schwerg om
Engvanding, om hvilken Gjenstand dette Brev især vil handle.

Torsdag Aften ankom jeg til Uelgen, og spadserede den

næste Morgen tidlig til Suderborg, 2 Meil derfra, hvor de meget omtalte Overrislings-Engene ere. Viiseliggen er det meget interessant at see, med hvilken Omhyggelighed og Næthed de behandles; det grændser næsten til Pedanteri. Bøndernes Existents afhænger ogsaa meget heraf, da deres Agerland er flet, for det Meste sandet Hebejord. Engene ligge paa begge Sider af Fløden Haardau, og bestode for henimod 30 Aar siden af Moser og Sandbakker, kun nogle faa Steder var der vild Overrisling. Ved megen Arbeide og Besværlighed er det Hele planeret, og Sandbakkerne jævne ved Hjælp af Vandstrømning; flere, der indeholdt det fletteste Sand, ere trillede op omkring paa Høiderne af Flodbredden. Hver Bonde har sit afdeelte Stykke, hvoraf det ene gradeviis er lidt høiere end det andet; hver sin lille Gluse, som han maa vedligeholde. Parterne ere indhegnede med Birketræer, da Græsset ellers lidet ved Vinden, og man foretrækker denne Træsfort for Eletter, da det er $\frac{1}{3}$ fastere som Brændsel; forresten groer i den Egn kun Gran og Enebær. 6 Uger efter Nytaar begynder Overrislingen, om end Frostene ikke er ganske ude af Jorden, da Vandet dog varmer den. Den foretages 2 Gange inden hver Slat, og hver Bonde har Vandet 4 Dage for hver Morgen Eng ($2\frac{2}{7}$ hannoveranske Morgen = 1 Td. Land). Meer end 2 Slat skaber, og saasnart den sidste er forbi, begynder Overrislingen, og vedvarer sædvanlig til Mortensdag. Stedse passes nøie paa, at Muldstubdene udslattes, og Grøvtfanterne affjæres. Om Foraaret tidlig og om Efteraaret maa Vandet gjerne løbe stærkt over Engene, saaat de see ligesom sorte ud, men om Sommeren ikke, da ellers det meget Dynd, der sætter sig, tørrer ved Solheden, og forhindrer Græsset i at vore. Saasnart enkelte Totter om Foraaret begynde at blive store, affjæres Hovederne, og bruges til Staldfodring, da slike Steder ellers hentørre. Paa 1 Morgen regnes almindelig af 2

Slæt 45 Centner. — Lykkeligviis havde jeg faaet den ældste Bændingsmester, Hilmer, til Weiviser; den første, som havde begyndt paa Anlagene; han var besjælet af Interesse for denne Sag, og glædede sig ret ved at vise mig om, idet han havde utallige Historier at fortælle om de første Besværligheder derved. For 2 Maanedes siden havde han kjøbt 2 Morgen 35 □ Ruthen for 153 Thaler Court. — Jeg erkjendte mig, om man kunde faae en duelig Bændingsmester til Danmark, og Amtsvoigt Helmerich lovede, naar jeg itide underrettede ham derom, næste Aar at staae en saadan, imod 1 Gilden (1 Rdl. dansk) om Dagen, Alt frit og Reisen betalt. Disse Folk pleie i Marts at drage bort og komme hjem i November; iaar ere nogle og 30 omkring i Tydskland.

Overtislings-Engene gjødes aldrig, hvorimod de paa Høilandet om Efteraaret belægges med Staldgjødning, der om Foraaret ribes sammen og bruges igjen til Strøelse, dog ikke førend Nattefrosten er forbi. Amtsvoigten havde indrettet sig en Vogn med brede Hjulsælger, hvorpaa var lagt en lang brettet Tønde, under hvilken hang et bredt Sild med mange Huller i, for at kunne benytte Gjødningvandet paa Høilands-Engene. — Man stod i Sudeborg i Begreb med at udbetale Tienben, som beløb sig til en Kapital af 8625 Thaler.

Da man mærkede, jeg interesserede mig for Sagen, anvisste man mig et Sted i Nærheden af Lyneborg, hvor betydelige nye Anlag gjøres. Jeg begav mig derfor til denne By, hvor jeg i Forbigaaende besaae Salinen. Vandet, der indeholder 25 p. Ct. Salt, kommer fra 2 store Kilder, til hvilke man stiger 74 Fod ned under Jorden, og gaaer igjennem 2 hinanden modsatte Gange, den ene 85 Fod lang, den anden 45; Kilderne selv ere 24 Fod dybe. Ved Rør under Jorden ledes Vandet til Panderne i de forskjellige Huse, lige-

som til et nærliggende Badehuus. Paa 4 Pander koges i 24 Timer 24000 Pbd; i Tørrhusene, der opvarmes ved Rør fra samme Ild, som der koges ved, er 46 til 48 Graders Varme, om Sommeren nogle og 50. I nogle Huse ere ingen Tørrerfluer, hvorfor det Salt sælges 6 Thaler billigere pr. Læst, men heller ikke holder sig saa godt. 1 Læst tørret Salt koster 40 Thaler. 1 Læst = 12 Tønder, 1 Tønde = 124 Pbd.

Jeg gik derpaa til Gastedt, hvor de nye Enganlæg udføres af min gamle Weivisers, Hilmers Søn. Engene, der ere omtrent 160 Morgen store, ligge i Nærheden af Floden Luhe, og bestaae af Hede og Moser, bevøiede med Krat. For at sætte Vandet fra Floden over dem, har man i Vinter maattet grave en Kanal, der er 460 Ruther lang, 32 Fod bred og har 4 Fod Vand; den har kostet 1200 Thaler at grave. Efterat det Hele var afniveret, affattes de 2 store Tilledningsgrave, derpaa Afledningsgravene, og tilsidst de mindre Til- og Afledningsgrøfter samt Fordelingsrenderne og de smaae Afløb. Naar Bedene anlægges, affrælles først Grønsværen, og lægges ovenpaa igjen naar de ere færdige, for at Overrislingen desto før kan begynde. Bedene ere 28 Fod brede, og sjelden længere end 5 Ruthen; Faldet fra Fordelingsgrøften (Grippen) til de smaae Afløb er ligesaa mange Tommer som samme Stykke er bredt, altsaa her 14 Tommer. Fordelingsgrøften er ved Indløbet 1 Fod bred, i Enden 8 Tommer, og har $\frac{1}{2}$ Tommes Fald; de smaae Afløb ere ved Udløbet 1 Fod brede og spidse i Enden. Kanalen fræregnet, koster hver Morgen 30 til 35 Thaler at anlægge. 160 Morgen à 30 Thaler = 4800, dertil Kanalen 1200, er ialt 6000 Thl. For at faae disse ind igjen, ville Bønderne de første Aar bortforpagte Engene; hver Morgen vil med Tiden give 40 Centner Hø i 2 Gæt, altsaa i alt 6400 Centner, til 5 Thaler pr. 1000 Pbd., er aartlig 3200 Thaler. — Jeg

Kunde her ret lære alle Begyndelsesgrundene at kjende, og ønsker kun, at jeg i Tiden maatte faae Enge med meget Vand til, da det er en særdeles interessant og lønnende Gjenstand at behandle.

Forresten ere de mindre Veie ofte vanskelige at finde her; thi de fleste Steder er Hede, som dog er smukkere end i Jylland, da Terrainet er temmelig bakket, og ofte bevoret med Krat. Nogle Steder bruges 2 Stude eller 1 Hest for Kroge, andre Steder pløies med 2 Heste, atter andre Steder baade krosies og pløies. Hestene ere temmelig smaae og fine, som vel især hidrører fra, at de allerede bruges kun 2 Kar gamle; næsten overalt have de Lærreds-Hætter paa Dreene imod Fluerne, og meget brede Skoe. Almindelig harves kun med 1 Hest. Alt er ogsaa meget silbigere her iaar end sædvanlig. Sædfølgen er: 1, Havre eller Boghvede, halvgjødte, 2, Rug, gjødte, 3, 4, Rug, og 4 Kar Græs; det Almindelige er 4 Fald; af Raps er kun nogle faa smaae Stykker. Kærne komme aldrig paa Engen, og da de forresten intet synderligt Græs faae, blive de hele Karet staldfodrede med Hø og Hakkelse, blandet med Kartofler; Racen ligner den jydsk, men er lidt større.

Kort
over

den saakaldte *Neuen Wiese* ved Bochum
paa *Lynneborg Hede*, indeholdende et Areal
af 33 Morgen, eller 18 T^l Land à 14000 ²Alen
dansk Maal.

